

Europa a declarat război cancerului profesional

Cancerul este considerat principala cauză a deceselor legate de muncă în UE. Anual, în UE se înregistrează, conform estimărilor peste 100.000 decese provocate de cancerul profesional, ceea ce reprezintă 53% din decesele determinate de accidentele de muncă și de bolile profesionale împreună. În România, aproximativ 50 de mii de oameni mor anual din cauza cancerului. Se estimează că în anul 2011 s-au produs 4233 de decese din cauza cancerului profesional. Costurile directe ale expunerii la substanțe cancerigene la locul de muncă în toată Europa sunt estimate la 2,4 miliarde de euro pe an. Evident, se poate face mai mult pentru reducerea numărului de cazuri de cancer la locul de muncă.

Cu toate că practic, toți oamenii pot fi expuși la agenți cancerigeni din când în când, de exemplu, expunerea la gaze de eșapament atunci când străbat străzi aglomerate, în cazul expunerii la locul de muncă, riscul de a dezvolta cancer este însă mult mai mare.

Este important să se menționeze că expunerea la substanțe cancerigene în sine nu este, în general, singurul factor care contribuie la dezvoltarea cancerului la un lucrător.

Pentru cele mai multe substanțe cancerigene, contează modul în care lucrătorul este expus, de exemplu, prin inhalare sau prin contact cutanat, la ce concentrații și și pentru cât timp.

De asemenea, moștenirea genetică și biologică a lucrătorului și stilul său de viață pot contribui la dezvoltarea cancerului.

Cu toate acestea, expunerea profesională la substanțe cancerigene este un factor major de risc cancerigen și, prin urmare, sunt necesare soluții inteligente pentru a reduce expunerea la agenți cancerigeni la locul de muncă.

În acest sens, Comunitatea europeană, politicieni, cercetători, sindicate ș.a., s-a mobilizat să găsească mijloace de prevenire. Astfel, **Comisia Europeană** consideră prevenirea bolilor profesionale o provocare a **Cadrului strategic al UE privind sănătatea și securitatea la locul de muncă 2014-2020**. A propus în anul 2016 valori limită de expunere (VLE) pentru 13 agenți cancerigeni și la începutul acestui an pentru alte 6 substanțe cancerigene dintr-o listă de agenți identificați ca prioritari, urmând să facă propuneri și pentru alții.

Parlamentul European solicită statelor membre să accelereze punerea în aplicare a Regulamentului REACH, în special prin înlocuirea substanțelor chimice care provoacă cele mai frecvente boli profesionale. De asemenea, a cerut Inspecțiilor Muncii să intensifice inițiativele de prevenire și de educare care vizează creșterea

gradului de sensibilizare a cetățenilor cu privire la normele și la procedurile de sănătate și securitate muncă.

Comisia a adoptat la începutul acestui an o comunicare în care a stabilit trei direcții de acțiune în domeniul SSM pentru următoarea perioadă. Prima este intensificarea luptei împotriva cancerului la locul de muncă prin intermediul unor propuneri legislative, însoțite de creșterea îndrumărilor și conștientizării.

Instituția noastră se alătură acestui demers, cu „armele” sale specifice: informații pentru sensibilizarea și conștientizarea actorilor prevenirii puse la dispoziție pe site-ul instituției și inspecții la locurile de muncă în care lucrătorii pot fi expuși la agenți chimici cancerigeni.

Care sunt substanțele cancerigene?

Cancerigen înseamnă o substanță sau un amestec de substanțe care provoacă cancer sau care crește incidența acestuia.

Există o categorie de agenți cancerigeni care s-a dovedit că determină cancer la om: benzenul, azbestul, anhidrida arsenioasă, benzidina, trioxidul de crom, clorura de vinil, nichelul (compuși), gudronul, pulberea de lemn de esență tare etc.

Există, de asemenea, agenți cancerigeni care sunt suspecți de a fi cancerigeni umani: fibra de sticlă, oxidul de etilenă, acrilamida, acrilonitrilul, benzopirenul, hidrazina, diazometanul, beriliul, bicromații, cadmiul (compuși), sulfatul de etil ș.a. Există și substanțe pentru care relația dintre expunerea la acestea și dezvoltarea cancerului este încă neclară.

Diferite tipuri de agenți cancerigeni pot provoca diferite tipuri de cancer. De exemplu, cancere ale tractului digestiv, cum ar fi cancerul de stomac sau cancerul de colon, pot fi cauzate și de azbest și de plumb, pentru a numi doar două. Cancerul pulmonar este cel mai frecvent cauzat de dioxidul de siliciu, crom, azbest sau gaze diesel. Cancerele profesionale recunoscute de legislația națională sunt stipulate în anexa 22 a *Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii securității și sănătății în muncă nr. 319/2006* aprobate prin HG nr. 1.425/2006 modif.

Substanțe cancerigene se folosesc în multe activități economice: agricultură, industria extractivă, coafor, laboratoare de cercetare, construcții, gaz, șantiere navale, industria petrolieră, petrochimie, tratamente ale metalelor, transporturi feroviare, imprimerii, transporturi aeriene, industria ceramică, industria textilă, industria materialelor plastice, activități care utilizează fibrele minerale și artificiale, sectorul sanitar, industria lemnului, industria de parfumuri, industria de pielărie, industria sticlei, industria cauciucului etc.

Măsuri

Legislația de securitate și sănătate în muncă stabilește o serie de dispoziții concrete specifice agenților chimici cancerigeni în **HG nr. 1093/2006 privind stabilirea cerințelor minime de securitate și sănătate pentru protecția lucrătorilor împotriva riscurilor legate de expunerea la agenți cancerigeni sau mutageni la locul de muncă.**

Substanțele și amestecurile cancerigene cărora li se aplică HG 1093/2006 sunt, în primul rând, cele care îndeplinesc criteriile de clasificare ca agent cancerigen de categoriile 1A și 1B, criterii prevăzute în anexa I la Regulamentului CLP. Aceste substanțe și amestecuri cancerigene sunt comercializate și pe eticheta lor apare o pictogramă cu o siluetă umană și cuvântul **PERICOL**.

Există substanțe cancerigene pentru care factorii de decizie europeni au ajuns la un consens, la așa-numita **clasificare armonizată**. Substanțele care au clasificare armonizată se găsesc în tabelul 3.1 - **Lista clasificărilor și etichetărilor armonizate ale substanțelor periculoase** din Anexa VI la Regulamentul CLP. Verificarea clasificării lor se face pe baza numerelor CAS și CE (un fel de CNP-uri ale substanțelor) care se găsesc pe eticheta sau în fișa cu date de securitate a substanței sau amestecului.

Producătorii și importatorii au obligația, ca înainte de a le pune pe piață, să autoclasifice, conform criteriilor din anexa I la Regulamentul CLP, substanțele cancerigene care nu au clasificare armonizată și amestecurile care conțin substanțe cancerigene peste anumite concentrații.

De asemenea, HG 1093/2006 se aplică unor substanțe care se degajă în procedeele prevăzute în Anexa 1, cum ar fi: lucrări care implică expunerea funingine, gudron de cărbune sau smoală de huilă, pulberi de lemn de esență tare. În principiu, riscurile pentru siguranța și sănătatea lucrătorilor trebuie eliminate sau reduse la minimum.

Angajatorii trebuie să identifice și să evalueze riscurile pentru lucrători asociate cu expunerea la agenți cancerigeni și trebuie să prevină expunerea lor atunci când riscurile apar. Dacă este posibil, substanța cancerigenă trebuie înlocuită cu o alternativă mai puțin periculoasă. În caz contrar, agenții cancerigeni, în măsura în care este posibil din punct de vedere tehnic, trebuie să fie fabricați și utilizați într-un sistem închis pentru a preveni expunerea lucrătorilor.

În cazul în care acest lucru nu este posibil, expunerea lucrătorilor trebuie să fie redusă cât mai mult posibil printr-o serie de măsuri, cum ar fi: limitarea cantităților de agenți cancerigeni manipulați la locul de muncă, limitarea numărului de lucrători expuși sau susceptibil a fi expuși, evacuarea agenților cancerigeni de la sursă prin ventilație locală sau generală, măsurarea concentrațiilor de agenți cancerigeni din aer pentru detectarea precoce a expunerilor anormale, aplicarea unor proceduri și a unor metode de muncă adecvate, aplicarea de măsuri igienico-sanitare, delimitarea

și semnalizarea corespunzătoare a zonelor de risc, montarea de dispozitive pentru situații de urgență, depozitarea, manipularea și transportul agenților cancerigeni și a deșeurilor în recipiente etanșe și etichetate clar ș.a. Expunerile anormale înseamnă depășirea VLE sau utilizarea unor substanțe pentru care există interdicții. Acestea și VLE sunt stabilite în anexele la **HG 1218/2006 privind stabilirea cerințelor minime de securitate și sănătate în muncă pentru asigurarea protecției lucrătorilor împotriva riscurilor legate de prezența agenților chimici.**

Evaluarea riscurilor și măsurile de prevenire și protecție care se pun în practică trebuie să țină cont de persoanele vulnerabile existente în companie: tineri, femei gravide sau care alăptează¹, lucrători cu afecțiuni cronice pentru care există contraindicații medicale etc.

Angajatorii trebuie să țină la zi o listă nominală a lucrătorilor implicați în activitățile pentru care rezultatele evaluării de risc evidențiază un risc pentru sănătatea sau securitatea lor, cu precizarea expunerii la care ei au fost supuși. Se menționează că, în general, expunerile semnificative au loc cu ocazia activităților de întreținere și reparații care se desfășoară ocazional. Prin urmare, lista nominală trebuie să cuprindă și aceste activități care pot dura o oră, o lună etc.

În anexa 1 la **H.G. nr. 355/2007 privind supravegherea sănătății lucrătorilor modif. sunt Fișe privind serviciile medicale profilactice detaliate în funcție de expunerea profesională** care conțin examenele clinice, de laborator și paraclinice precum și contraindicațiile medicale specifice multor agenți cancerigeni. Atenție! Lista nominală și dosarul medical trebuie păstrate cel puțin 40 de ani de la încetarea expunerii.

Măsuri de igienă și protecție personală

Angajatorul este obligat ca, pentru orice activitate în care există risc de contaminare cu agenți cancerigeni, să ia măsuri adecvate pentru a se asigura că lucrătorii nu mănâncă, nu beau și nu fumează în zonele de lucru în care există riscul contaminării cu substanțe cancerigene și să le pună la dispoziție grupuri sanitare și dușuri suficiente.

Pentru unele activități (de ex. curățenia, întreținerea) este posibilă și previzibilă o creștere sensibilă a expunerii. Conform acestei ipoteze și plecând de la premisa că toate măsurile tehnice și de protecție colectivă au fost deja luate, este obligatoriu ca lucrătorii care desfășoară astfel de activități să dispună de echipament individual de protecție (EIP) adaptat riscurilor și să poarte corect acest echipament atât timp cât expunerea persistă. Angajatorul este cel care pune la dispoziția lucrătorilor acest echipament, în mod gratuit, asigură întreținerea lui și supraveghează modul în care este utilizat. Trebuie prevăzute locuri special

amenajate pentru depozitarea separată a echipamentului individual de protecție (EIP) de îmbrăcăminte de stradă. EIP trebuie depozitat corect în locuri bine stabilite și trebuie verificat și curățat dacă este posibil înainte și obligatoriu după fiecare utilizare. EIP cu deficiențe trebuie reparat sau înlocuit înainte de următoarea utilizare. În unitățile în care există potențiale surse cancerigene, se dotează cu EIP adecvat întregul personal precum și delegații, subcontractanții, practicanții etc.

Instruire

Angajatorul trebuie să ia măsurile corespunzătoare pentru ca fiecare lucrător să primească o pregătire suficientă și adecvată, bazată pe toate cunoștințele disponibile, în special sub formă de informații și instrucțiuni despre: riscurile potențiale pentru sănătate, inclusiv riscurile adiționale cauzate de consumul de tutun, măsurile care trebuie luate pentru prevenirea expunerii, regulile de igienă, purtarea și utilizarea EIP, procedurile în caz de incidente și pentru prevenirea acestora, etichetarea clară și lizibilă a ambalajelor și a instalațiilor care conțin agenți cancerigeni, informațiile cuprinse în lista nominală care îl privesc personal, informațiile colective anonime despre rezultatul examenelor medicale.

Documente

Dacă rezultatele evaluării pun în evidență un risc pentru sănătatea și securitatea lucrătorilor, angajatorul trebuie să pună la dispoziția inspectoratului teritorial de muncă și/sau a autorității de sănătate publică teritoriale, la cererea acestora, informații complete privind: activitățile și motivele pentru care utilizează agenți cancerigeni, cantitățile din substanțele fabricate sau utilizate care conțin agenți cancerigeni, numărul lucrătorilor expuși, măsurile de prevenire luate, tipul echipamentului de protecție utilizat, natura și gradul expunerii, cazurile de înlocuire a agenților cancerigeni, lista nominală actualizată a lucrătorilor implicați în activitățile pentru care rezultatele evaluării de risc evidențiază un risc pentru sănătatea sau securitatea lor, cu precizarea expunerii la care ei au fost supuși, examenele medicale efectuate etc.

Acestea vor fi printre aspectele verificate de inspectorii de muncă în controalele ce vor demara în luna martie. Este timpul ca angajatorii să revadă măsurile pe care le aplică pentru reducerea expunerii lucrătorilor la substanțe cancerigene.

Demersul instituției noastre susține sloganul *Zilei mondiale de luptă împotriva cancerului* de anul acesta: *Să învingem cancerul mai curând! (Let's beat cancer sooner!)*.

România a adoptat *Ziua luptei împotriva cancerului* prin Legea nr. 274/2015.